

FATABUREN

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1962

Tidig vår på Skansen.

An early spring view from the open-air museum

Skansen in Stockholm.

Foto Refot, Stockholm.

Redaktion:

GÖSTA BERG · SAM OWEN JANSSON

MARSHALL LAGERQUIST

Redaktör: Marshall Lagerquist

*Omslagets färgbild visar Linnés Hammarby
med trädgården i sitt flor.*

*On the cover Carl von Linné's homestead Hammarby
with the garden in blossom.*

Foto Åke Grundström, Stockholm.

Se Olof H. Sellings uppsats Arkiatern på Hammarby i denna årsbok.

*Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1962
Klichéerna från Grohmann & Eichelberg AB, Stockholm*

SÄNGLINNE FRÅN UPPLAND

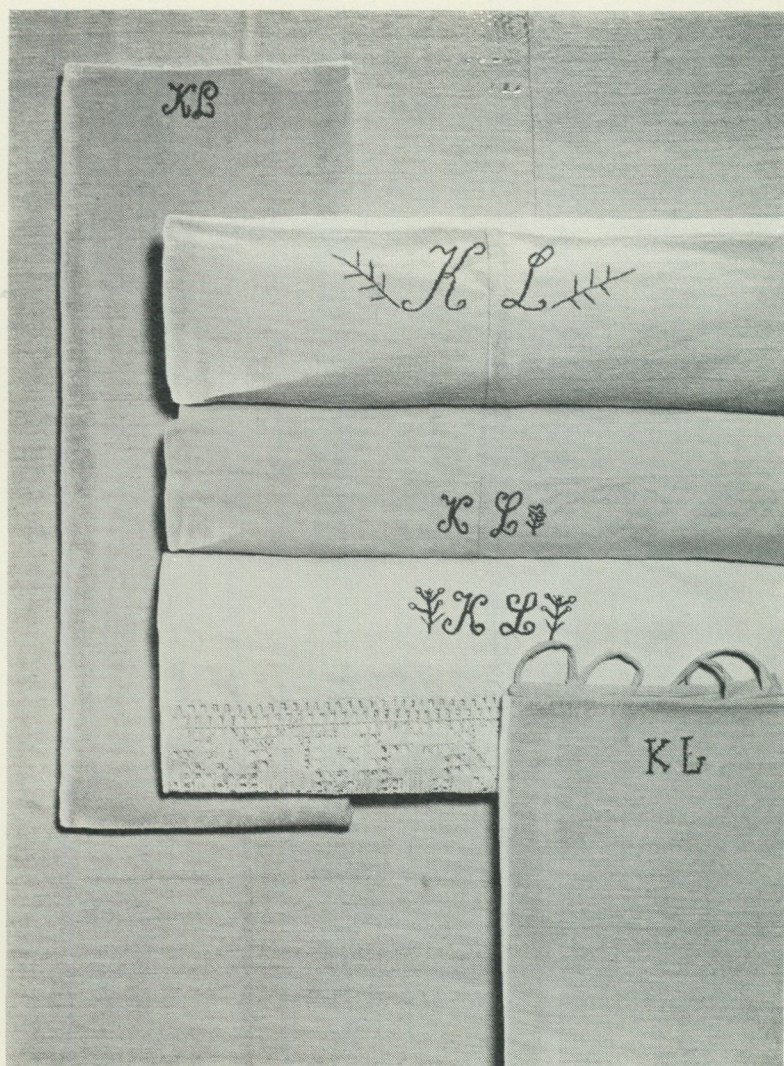
av Ingrid Bergstrand

I fråga om sängutrustning är Uppland i vissa avseenden väl representerat i Nordiska museets samlingar av svensk folkkultur. Det finns t. ex. ett 50-tal ryor och täcken från detta landskap. Däremot är lakanen och örngotten få, och därför utgjorde den linneutstyrsel från Tierps socken, som museet i år förvärvat från fru Elin Grandin, Klinten, ett välkommet bidrag till samlingarna. Den härstammar från fru Grandins föräldrahem, ett torp i byn Fredbro, och består av 8 lakan och 17 örngott vävda, sydda och märkta omkring sekelskiftet av modern, fru Kristina Lindberg. Den kom alltså till under självhushållningens sista tid, en period som ännu inte hunnit bli så väl tillgodosedd i samlingarna.

Lakanen är alla på ett undantag när underlakan med varp av vitt bomullsgarn och inslag av oblekt lingarn. "På den tiden var det inte vanligt med överlakan hos bönderna", berättar fru Grandin. "Det fanns i prästgården, men inte hos drängen och pigan." Men till sitt bröllop 1899 med drängen Johan Albert Lindberg skaffade Kristina Lindberg ett överlakan till den gustavianska dubbelsängen. Det är av maskinvävt, köpt bomullslärf, och detta ansågs finare än det hemvävda linnet. Det är prytt med en bred hemvirkad mellanspets av vitt bomullsgarn. Men det stannade vid detta enda överlakan. Först efter 1910 blev det i denna familj mera vanligt med överlakan.

Örngotten är av två slag, dels större avsedda för långkuddar, dels mindre avsedda för kuddar att lägga ovanpå långkudden. De flesta är av halvlinne, en del är av hemvävd eller köpt bomullslärf. Somliga har utmed ena kortsidan en infälld virkad spets av grovt bomullsgarn och knytband av snott eller flätat bomullsgarn.

Alla lakanen och de allra flesta örngotten är märkta. Tekniskt sett är monogrammen inte särskilt anmärkningsvärda. Monogrammen omges ofta av kvistar, som ibland bär blommor och

Prov på lakan och örngott, som omkring år 1900 vävts och märkts av fru Kristina Lindberg i byn Fredbro i Uppland.

blad, ibland är patetiskt avlöfvade. I något fall har en ensam blomma eller en enda stjärna fått lätta upp striktheten. De är i allmänhet utförda i plattsöm och stjälksöm med rött eller vitt bomullsgarn. Att sy korssöm lärde sig Kristina Lindberg senare av en svägerska, som var stadsflicka och hade vuxit upp i ett prästhem.

Att väva lärde sig Kristina Lindberg tidigt i ungdomen av sin mor, som var en skicklig väverska. Dottern höll sig emellertid mest till enklare tekniker. Några konstvåvnader försökte hon sig aldrig på. På den väldiga vävstolen, som uppfyllde halva köket, vävde hon inte bara sänglinne, utan också vad familjen behövde i fråga om beklädnadstyger. "När jag var barn, hade mor alltid väv uppe", berättar dottern. En tygprovsamling och två präktiga trasmattor, som också kommit museet till del, ger en föreställning om verkligheten bakom dessa ord.

Zusammenfassung

Bettwäsche aus Uppland

Von dem Hause eines Feldarbeiters um die Jahrhundertwende, in der Gemeinde Tierp, stammt eine Anzahl Laken und Kopfkissenbezüge aus Halbleinen oder Baumwollstoff her. Das Meiste besteht aus Hausmacherleinen, denn seiner Zeit war es noch üblich, dass die Hausfrau auf ihrem Webstuhl in der Küche alles das webte, was die Familie an Bettwäsche und Kleiderstoffen benötigte. Das zur Hochzeit im Jahre 1899 angeschaffte Oberlaken, einzig in seiner Art, ist jedoch aus maschinengewebtem Baumwollstoff, der damals als feiner angesehen wurde als Hausmacherleinen.

EN SENGOTISK RING

av Kersti Holmquist

Nordiska museet har som gåva av Vännerna mottagit en guldring av sengotisk typ, sannolikt utförd omkring år 1500. Ringar med så tidig datering kan numera sällan förvärfas. Nyförvärvet kom-